

Midt i Verden i 250 år

Skæve fortællinger om den historiske kirkegård. Måtte Nørrebro tælle sine døde med, ville det være landets åndelige centrum. Sådan sagde forfatteren Martin A. Hansen.

Det åndelige centrum

Det smertede meget, da jeg så, at man lavede indgreb på den meget historiske kirkegård. Og det må det også have gjort hos folkene bag de energiske mennesker på *Kulturcentret Assistent*. På Kulturcentret foregår der en masse aktiviteter. Her er man også meget aktive med hensyn til beskrivelse af *Nørrebros* historie. Og netop kirkegården rummer en markant del af historien.

Ja hvad var det nu *Martin A Hansen* sagde:

- *Måtte Nørrebro tælle sine døde med, ville det være landets åndelige centrum.*

Flere slanger kryber ind i paradiset

Kirkegården er netop et paradiset i bydelen. Men flere slanger er ved at krybe ind i dette paradiset. Den første er *Metroen*. Den næste er, at *Assistent* skal omdannes til en ordinær park. Man kan spørge sig selv, om der så skal oprettes et toilet ved siden af *Kierkegaards* grav og en iskiosk bag ved *H.C. Andersen*.

Ja det er åbenbart ikke så trendy at bevare kulturhistoriske værdier. En tredjedel af kirkegården skal udlægges som parkområde.

Og var det ikke noget med, at kirkegården var fredet? Eller er det noget som undertegnede mon har misforstået. Mon man om et par år tager yderligere en del til et andet projekt?

Forbudt at æde

I de første mange år fungerede kirkegården som fattigkirkegård. Men med velhavernes indtog kom der pludselige monumenter.

Men der var her på en sumpet mark, hvor der blev dyrket tobak, at kirkegården opstod. Militærpersoner af høj rang blev efterhånden lagt i graven. Det blev et udflugtssted for byens borgere.

Man udsendte en forordning:

- *Det er forbudt at "Æde – og Drikkevarer falholdes eller fortæres på Kirkegården, eller at der på samme holdes Musik eller foretages noget, der ligner Lystighed.*

Da kirkegården var størst, var det areal, der nu er *Hans Tavsens Park* og området, hvor der nu ligger *Helligkors* – og *Jagtvejens skoler* også en del af kirkegården.

I 1813 blev der forbudt graverne at sælge spiritus til de besøgende.

Europas skønneste

I slutningen af 1820'erne var kirkegården en af *Europas* skønneste. Det skyldes først og fremmest beplantningen.

I 1840'erne kom der trækors, smedjernskors og tavler på gravene.

Pas på – skinddøde

Den ældste bygning er fra 1808. Det er *Jens Bangs* gamle graverbolig fra 1808. Den ligger i nærheden af Runddelen. *Metroselskabet* har netop flyttet den. Mon ikke det er *Nørrebro*s ældste bygning?

Denne *Jens Bang* var både arkitekt, læge, justitsråd og borgmester. Ja han udgav også en bog om korsettets skadelighed.

Bygningen rummede fire værelser, et køkken og et lig kammer. Her kunne lig indsættes, enten for at vente på gravstedets klargørelse eller for at sikre sig, at den afdøde ikke var skindød. En resolution udkom 1898:

- *I Ligstuen anvendes en Klokke, som går ind til Graverens Værelse. Klokkestrengen vedhæftes den Dødes Hænder, således at den ringeste Bevægelse sætter Klokken i Gang til at give Lyd. Over Liget anbringes tvende store Bøjler og over disse et stærkt Net, som fastgøres, at Liget ej skal falde ud af Kisten, om det kom til Live, og dog kan have fri Bevægelse derunder. Midt i Loftet er et træ rør, hvorved Ligdunsterne kan fare ud gennem Husets Gavl.*

Kontorbygningen ved *Kappelvej* er fra 1868.

Benhuse og mausoleum

I muren mellem afdeling D og L ligger de såkaldte benhuse. Det som ligger tættest på *Nørrebrogade* er opført i 1828 og har fungeret som ligkælder. Det andet materialehus er overført fra afdeling A og fra 1823. det fungerer som magasin for bevaringsværdige gravmæler.

Mausoleet , hvori generalguvernør, *Peter von Scholten* og hustru er begravet er opført i 1820'erne og senest i 1840.

Søgte ly i mausoleum

Kirkegården lå midt i krigszonen ved *Københavns bombardement* i 1807. Den engelske kaptajn *Brown* har fortalt, at han søgte ly for den silende regn og kanonkugler i familien *Gandis* mausoleum.

Man glemmer, at det årligt kommer over 37.000 besøgende her på stedet. Det er jo også en uforglemmelig oplevelse. Det er en vandring i historien.

Stakkels Kierkegaard

Her ligger for eksempel **Regine Olsen**. Det var hende som *Kierkegaard* aldrig fik fat i, selv om han gennem flere år gik fra det daværende *Østerbro* til *Nørrebro* langs søen bare for at få et glimt af hende. Det lykkedes da også, lige inden hun rejste med hendes forlovede til *De vestindiske Øer*. Hun ønskede *Kierkegaard – Guds velsignelse og Alt godt*. Otte måneder efter døde *Kierkegaard*.

Da **Kierkegaard** blev begravet protesterede søstersønnen, lægen *Henrik Lund* over den kirkelige handling. Der kom det en retssag ud af. Begravelsen var lidt af et tilløbsstykke.

H.C. Andersens grav bog

Det var også herude, at **H.C. Andersen** begravede sine venner, når de blev for meget. Han udfærdigede en såkaldt *grav bog* og udtænkte en gravplads for dem:

- *Gør en eller anden af mine venner eller ikke – venner mig det for broget, så går jeg herud, opsøger en grønsværs plads og indvier den til ham eller hende, hvem jeg viol have begravet, og så begraver jeg dem straks, så ligger de der døde og magtesløse, indtil de som nye og bedre mennesker vender tilbage.*

Selv ligger den store digter her også. Begravelsen fandt sted fra *Vor Frue Kirke* den 11. august 1875. Masser af mennesker deltog, herunder kongen og kronprinsen.

En af *H.C. Andersens* gode venner, fysiker, filosof, opdager af elektromagnetismen m.m. ligger her også. **Ørsted** fik stor betydning for *H.C. Andersen*.

Andersen var med til begravelsen den 18. marts 1851. Han fortæller:

- *at det var, som om mit Hjerte skulle gå itu.*

Andersen fortæller også, at *Ørsted*s hustru og datter ikke var til stede ved begravelsen. Det var ikke sømmeligt for kvinder dengang.

Alberti

Ja herude ligger også **Alberti**, som vi tidligere har skrevet om. Han var justitsminister og blev idømt otte års fængsel. Før han endte i *Horsens Statsfængsel* havde han fået indrettet en regel ifølge hvilken alle fanger skulle have lov til at gå med hætte, da man ellers kunne sige:

- *Er det ikke skuespiller X?* Derfor havde man fået lov til at gemme sig bag en hætte. Men den eneste, der brugte hættten var *Alberti* selv.

Alberti blev senere kørt ned af en sporvogn på hjørnet af *Fælledvej* og *Nørrebrogade*.

Det var det

Herude finder vi også den verdensberømte **Niels Bohr**. **Madamme Mangor**, hende med kogebogen er her også. For et par år siden havde vi en af udgaverne med til bogudsalg.

Peter Faber. Jo det var ham med *Højt fra træets grønne top* og *Sikken trængsel og alarm*, er her. Han var også telegrafdirektør. Hans gravmonument er rejst i taknemlighed af våbenbrødrene i *Borgervæbningen*.

Bag et træ befinder sig gravene for malerne **Wilhelm Marstrand** og **P.C. Skovgaard**.

Leif Sylvesters far og mor er her også. På familiegravstenen står *Det var det*.

Dan Türell

Dan Türell er her. Min afdøde kone boede på et tidspunkt i kollektiv med ham. Han ville gerne have, at hun, der var uddannet på filmskolen skulle lave en film om ham. Det kunne hun ikke. Hun kendte ham for godt, påstod hun. I stedet fik hun ham til at male hans negle sorte. Han havde spurgt, om hvordan han blev kendt. Så neglene farvede *Hanne (Sus)* sorte en dag i *Fælledparken*- på *Dan Türell*.

Engang mødte *Hanne* ham sammen med den ældste *Thomas* på *Hovedbanegården*. Her præsenterede *Dan Türell* sig som *Sheriffen fra Vesterbro*. Han var iført en stor cowboy – hat.

Natasja

Sangeren **Natasja** blev begravet her i 2007. Foran graven lå en mængde tegninger, breve, perlepladder, hjerter, stjerner, lakridser og flag. Ja der lå også klistermærker med *Bevar Fristaden*.

Isted Løven

Skaberen af *Isted Løven*, billedhugger **Herman Wilhelm Bissen** er her også. Egentlig var *Den Store Løve* skabt som et gravmæle for de danske soldater, der faldt ved *Isted – slaget* den 25. juli 1850. Soldaterne blev begravet på *Marie Kirkegård i Flensborg*.

Og denne løve skal nu tilbage til *Flensborg*.

Min gode ven, tidligere redaktør hos *Jyske Vestkysten* i *Aabenraa*, *Per Borggaard* mente engang, at dens plads var på *Bov Bakke*, hvor den så kunne skue over på *Flensborg*. Udtalelserne kom på et møde, jeg havde arrangeret for *Kulturel samråd* i *Bov Kommune*. Senere blev indlægget gengivet i et hefte, som jeg var redaktør for. Det vakte stor opmærksomhed midt i den kommunale valgkamp.

Kongens elskerinde blev gravid – med en anden

Skaberen af *Brøndum Snapsen* ligger her, og den falske greve, der gjorde kongens elskerinde *Fru Danemand* gravid, mens kongen var i Wien, ligger her også. **Grevinde Danemand** ligger på *Garnisons Kirkegård*.

Mange kendte

Jacob Krohn, skaberen af *Peters Jul* er her også. Kontorbud **Meyer**, der blev kvalt og lagt i en kiste på en *Amerika – båd* er her også.

Baumgarten, en mekanikus, som egentlig startede på *Nørrebrogade* og som gik med i det senere *B&W* er her.

En af de druknede fra *Titanic* er her også. Det er maskiningeniør **Jacob Christian Milling**. Og så er her også stuntkvinden fra *Stefansgade*, **Emilie Sannom**, kaldet *Mille*.

Vi kunne blive ved, **Peter Malmberg**, **Ben Webster**, **Barbermaleren**, **Henry Heerup**, **Hans Scherfig**, **Thomas Koppel**, **Etta Cameron**, **Christen Købke**,

Dramatik på kirkegården

Det var her **Gertrud (Giertrud Bodenhoff)** antagelig rejste sig fra kisten og udbrød *Så befri mig dog fra dette mørke sted*. Og barnemoderen fra *Jægersborggade* har antagelig myrdet et par børn på kirkegården. Jo, der er skam masser af dramatik.

Er alle gravsteder autentiske?

Kirkegården er ikke kun for de døde. Det er vel i dag i højere grad et sted for de levende. Turen fra Indre By herud til var lang. Derfor blev turen kombineret med en picnickurv og tæppe. Dette forenede livet og døden i et livsbekræftende faktum. Sådan som man hviler på græsplænen efter en lang tur, således kommer man også til at hvile her under græsset efter et langt liv.

Ida Munk afslutter en artikel i bogen - Mindekultur og Turisme virkelig stærkt. Se blot her:

- *Omverdenens krav til Assistents Kirkegård er aktuelt manifesteret i Metroen. Anlæggelsen heraf betyder genplaceringer, hvor det alene er monumenterne, ikke indholdet i graven, der genplaceres.*
- *Er gravstederne så fortsat autentiske, når der alene er en sten, mens begrundelsen for stenen, der døde, er borte? Hvor meget kan man berøre et sted, førend det taber sin værdi og slides ned materielt og immaterielt? Den kommende Metro – tid vil vise det.*

Kirkegården bruges forskelligt

Man må forvente, at der kommer endnu flere mennesker med en *Metro – Station*. Derfor er det endnu vigtigere at bevare det ægte og ikke skabe et eller andet kunstigt. *Assistents Kirkegård* er blevet folkeeje. Det er blevet et sted, som folk bruger på forskellig måde.